

LINO AKESOLO. BIZITZA ETA IZAKERA ZERTZELADAK

I

OBA'n

Lino Akesolo Diman (Bizkaian) jaio zan, Oba auzoan, Akesolo ízeneko baserrian, 1911eko jorriaren 7an. Gurasoak: Antonio Akesolo Bikarregi, dímostarra, eta Praxedes Olibares Intxaurbe, Zeanurikoa.

Leenengo ikasketak auzuneko eskolan egin ebazan, maisu euskaldunagaz, eta ia euskeraz baiño ez eban entzun eskola atan. Bederatzi-amar urte bitartean Díman irakasle partíkularragaz ikasi ondoren, 1921ean, Karmeldarrak Larran (Zornotzan) euken ikastetxera aldatu zan. Amar urteko mutikoak leenengoz urtetan eban benetan Atx-ostera: "Zer zan guretzat Atxoste? Erbestea, edo beintzat munduaren bestaldea. Gure mundua egunero begien aurrean ikusten gendua zan: gure erria baiño askoz geiago ez. Mundu onen azkenengo mugak: Gorbea ta Orozko-aldeko mendi-errezkadak bateti, Serantes ta Ganekogorta, besteti, ta an, urrín baten, Burgos-aldera edo, lausopean ziren lurren baltzunea, guretzat izen bakoa" (*Atx-osteti Atx-ostera*).

ZORNOTZA'n, MARKIÑA'n, GASTEIZ'en

Ez dago urrín Zornotza, baiña mundu ezezaguna zan eta bizitza guztiz barria mutikoarentzat. Alan be, ez erbestea; Euskalerría aurkitu eban an be pozik, irakasle eta ikaslagun artean.

1926ean Karmeldarren nobiziaduan sartu zan, aurrean egoan amazortzigarren gizaldiko komentuan, eta urrengo urtean profesia txikia egin bertan, 1927eko agostuaren 14an.

Markiñan jarraitu eban bere ikaskideekaz urtebetez, bigarren maillako ikasketak osotu bearrez.

Ostean, Gasteizen, iru urte igaro ebazan filosofia eta inguruko gaiak menperatzen, 1928-1931 bitartean.

Filosofía amaitutakoan Lino gurasoen etxera joan zan, illabete biko atsedean aldian osasuna indartu ekion.

Umezaroko etxe eta euskal mundua aurkitu eban Lino gazteak. Baita, esate baterako, Azkueren *Cancionero Vasco be*; ordurako euskalzaletuta etorren Akesolok ia buruz ikasi arte erabilli eban joranez.

MEZAKO TA KAPELLAU. ESPETXEA

Begoñan lau urtez, 1931-1935, ekin eutson teologia gaiak ikasteari. Bertan mezakotu zan (1934.VII.8). Ikasketak amaituaz, Zomotzako Karmeldarren ikastetxe barrira bialdu eben

nagusiak, irakasle, eta, gero, *Karmengo Argiaren* zuzendari be bai. Urtebete eskas barru, baiña, kuartererako deia eldu jakon. Euzko gudarien Teniente Kapellau ízan zan, Itxasalde bata-lloian, Matxin taldean, Otxandio-Legutiano, Lekeitio, Matxitxako, Lezama-Baranbio eta Santo Domingo zear.

Espetxean iru urteko zigorra jasan eban, 1937-1940, Begoñako Karmelon, Nanklares'en, Palencia'ko Dueñas'en eta Sevilla'ko Carmona'n.

Zigorrerako errazoiak: Zuzentzen eban aldízkarían idea nazionalisten zabalkundea egiten ebala, eta kapellau izanez "rebelión militar" dalakora bultzatu ebazala gudariak.

Epai-maiteak jarritako 16 urteak egitez irura jatsi zírán azkenez. Kartzelan izkuntzak íkasteari ekin eutson Akesolok, inglesa, alemanera eta italiera.

IRAKASTEN ETA EUSKAL LANETAN

Ondorengo urteetan Kantabriako Hoz de Anerora bialdu eban Ordenako nagusiak, eta, gero, Iruñara, Zornotzara, Kantabriako El Soto'ra.

1948ean teologoen irakasle izendatua izan zan, eta, beraz, Begoñan jarraitu eban ordurik 1969 rarte.

Laster ízan eban Azkuegaz eta beste euskaltzale batzuek azartuemonan.

1963ean Euskaltzain Oso izendapen artu eban; baiña bein-goan, barruko naaste eta burruka asmatu rik, uko egin eutson. Urgazletzat dauke ordurik ona.

1964ean Bizkaiko Elízbarutiko Liturgi Batzordekoa egiña izan zan, eta 1968ean, Elizbaruti arteko Liturgí euskeratzaile Taldekoa.

KARDABERAZ TALDEKO ETA EUSKERAZAINTZAREN LENDAKARI

Donostíko Karmeldarren nagusi aukeratu eben 1969ean, eta urí aretan egoala Kardaberaz Bazkuna birsortukeran (1970ean) bazkide ízan zan. 1972 ean Markiñara joan zan ango Karmeldarren nagusi aukeratuta. Ango zeregiña amaitutakoan, 1975ean, Begoñara itzuli zan batez be Diccionario de Autoridades iztegián urragotik lan egian.

1978ean Euskerazaintza sortuaz batera, lendakari aukeratu eben kideak.

Nondik nora izan dan bere bizitza aipatu dogu gain-gaiñetik orain arte. Zer ikasi eta íkertu, zer argitaratu, ze lan egin dauan euskal kulturán esan barik.

Baiña bizitza guztian, eten barik egin izan dau lan jakiña danez. Lan ixilla, aintza ta sarien uste bakoa.

Alan be, azken urteotan, ustekabe, eldu jakoz autormenak: 1984ean Bizkaiko Elizbarrutiko elizgizonen omena (Kerexeta, Onaindia eta P. Puxanagaz batera) "eliz-lan ederrakaitik". 1987ean Labayru Ikastegiak omendu eban Derion. Aurten, jorraitaren 7an, Bizkaiko Adundiak. Eusko Jaurlaritzak Euskal Letretako Merezimentuzko Sariaz goretsi dau eta gaur emen (1989-VII-1) Euskerazaintzak eta Euskerazaleak Dimako Udala eta erriagaz alkartuta omentzen dabe.

II

Akesoloren bizitzako azala ozta ikutu ondoren, alderdi batzuk azpimarratzea bidezko dogu.

Eziketaren betiko garrantzia. Jakiña, eskola-eziketa aurretik, umezaroko leenengo bizikizunak, sentipenak, giza gogoia eta biotza erutzen dabenak; munduaren leenengo agerpena, bere onartze, balio eta eder-maitagarriakaz orduan jazoten da. Baiña ez da inondik be naiko. Eskola-eziketak sendotzen ditu leenengo bizikizunok, mundu zabalagoaren barruan euren balioa indartuz.

Lino Akesolok, eta lagunak, esate baterako, euskerari eta euskal kulturari gagokiezala, giro egokia aurkitu eben ikasketa aldian. Larrako ikastetxean, euskera irakatsi egiten zan, erlejiñoa be euskeraz, latinetik euskerara itzulpenak ondu azoten eutseezan, astean egun baten danak, erdelidunak be bai, euskeraz egin bear eben, jantokian euskerazko liburuak irakurten ziran, sariketetan parte artzera zirikatzen ebezan... Gernikan orduan ospatu zan Eusko Ikaskuntzaren batzar sonatuak be euskeraren eta euskal izatearen nortasuna asmau-azo eutsen gaztetxuak.

Eta, geroago, gazte zala, giro bardiñean arnasa artzen eben. Markiñan, kondaira euskeraz ikasi eben, euskeraz irakurten zan jantokian, euren esku eukezan euskal aldizkariak (*Zeruko Argia, Jaungoiko-Zale*).

Orduan erne jakon Akesolori Bartolome Madariaga ta abar irakurteko zaletasuna, eta Campionen "*Gramatica*"ri esker euskalkiak ikasteko gogoia.

Filosofia aldian be giro jator aren erakutsiak ditugu: irakurgaiak jarraitzen dabe, eta, esate baterako Larramendiren Iztegia aztertzen dau Akesolok, eta idazle zaarretatik itzak eta esakerak batzen asi da. Cervantes'en "El Celoso Extremeño" eleberriaren itzulpenagaz, saria artzen dau (S. Onaindiak be beste bat eskuratzen dauala).

Teologia aldian, ikasketen azken partean, arlo guztietako euskal pizkundea eurena be bada: Lizardi, Lauaxeta, Orixe eta abar zeoro ezagunak ditue.

Eurak be asi dira emoten: Linok eta Onaindiak Santa Teresaren *Camino de Perfeccion* itzultzen dabe. Eziketa sus-

traiak onezkero sakonak dira; geroko jazoerak ez ditue sekula atarako.

Jakingura zabalekoa. Azken urteotan batez be euskera inguruan, edo iztegi-lana dala, edo Liturgi itzulpenak edo idazleen goraberak dirala, ezagun biurtu da Akesolo, orretan espezialista berezi mugatua balitz lez. Baiña egí osoa beste bat da: Lino Akesoloren lanbide berezia (bere zaletasunaz be bat etorrrena) kondaira landu eta irakastea izan zan, eliz-kondaira giza kondairaren barruan, eta orren inguruko beste gai batzuk.

Batera, liburuak gaztelerara itzultzeari ekin eutson: latinetik, frantzesetik eta batez be alemaneratik (inglesetik baten be izan eban esku), millaka orrialde teologi eta filosofoa gaie-taz. Ori zan Akesoloren jakintza mundua. Baiña orrezaz gaiñera, bera ezagutzen dabenak badakie bere jakinnaia ia mugabakoa dala, edonora doala edo edozer irakurten dauala, dana arretarik andienaz ikasi eta jakin nairik.

Kultura zabal onen barruan landu ditu, beraz, euskera eta euskal kultura, bereak eta benetan giza-kultura diranez.

Egizalea eta zintzoa. Benetakoa dogu bere bizitzan, giza-artuemonetan, erlijio bizikuntzan, eta xaloe eta laua. Erlijio-so danez, biziteko gitxigaz naikoa dauana, liburuetan izan ezik.

Azalkeria, arropuzteko dizdira eta begirune bako sasi-jakituria iguin ditu.

Bere kultura lanean, beraz, zeaztasuna, jakingarri oiñarri-tuak, zientzi sena dira nabari: euskal kulturari ekarri dautson bere emoietariko bat.

Eta, orrexegaitik, ain zuzen, baten baiño geiagotan, egia-ren eta zentzunaren gudari biurtzen da bere idazkietan, ganora gitxia eta ausardi andia zigortuz.

Baiña, zuzenaren aldekoa bete ondoren, ez uste asarre edo gelditzen danik. Beti izango dozu laguntzarako eta argibideren bat emoteko gertu. Eta benetakotasuna, lan etengabea, ixiltasun maratza ain maite dituan au, ez da bape mukerra lagunarterako, batez be autua jakingarriren baten ganean bada. Alkarrizketa bizia, oar alaia eta esker ona.

Umanista. Giza kondairan eratu dan berba au ondo jago-ko Akesolori: Jakingura urduri zabalagaitik, giza-letren maitasunagaitik, jakintza zeaztasunaz batera jazeko izkeraren dotoretasun neurritsua begiko daualako, Aurreko idazleak eta personaiak, euren alderdi onak eta lorpenak erakutsiz, kultur- (adimen eta biotzeko bizitzan) zaindu nai izan ditualako. Bere bizikera eta lan guztian gizonaren oiñarrizko duintasuna erizpide eta ikuspegi daualako.

LUIS AROSTEGI
(Díma, 1989-VII-1)